

Vídeňský kongres, období restaurace a rovnováhy, revoluce v letech 1848 a 1849

Vídeňský kongres 1814-1815

- cíl: uspořádat Evropu po napoleonských válkách
- *tančící kongres*, přes 100 000 účastníků, 700 diplomatů, zastoupení všech evropských zemí
- hlavní velmoci: Rusko (car Alexandr I.), Prusko (král Friedrich Vilém III.), Rakousko (František I., kancléř Metternich) a Británie (vévoda Wellington), nicméně určitý hlas má i Francie (ministr zahraničí de Talleyrand)
 1. restaurace zaniklých dynastií
 2. systém rovnováhy sil v Evropě, žádný stát nemá převahu
 3. státy spolu budou spolupracovat
 4. územní změny na mapě Evropy:
 - Prusko (největší německy mluvící země) i Rusko (velkovévodství Varšavské, Finsko) získává značná území
 - Rakousko získává území v severní části Apeninského poloostrova
 - Francie: vrací se k hranicím před rokem 1792
 - Velká Británie získává přístup k důležitým strategickým bodům (Cejlón, mys Dobré naděje)
 - spojení Švédska a Norska do personální unie (bude trvat až do roku 1905), švédským králem maršál Bernadotte
 - Nizozemské království: spojení severního a jižního Nizozemí
 - z Rýnského spolku vznikl Německý spolek – 39 států, zástupci těchto států se schází na sněmu ve Frankfurtu nad Mohanem
 - Itálie zůstává rozdrobená
 - Švýcarsko: konec sesterské Napoleonovy republiky, obnovena konfederace 21 kantonů, kongres garantuje neutralitu
- *kvietismus* = snaha o neměnnost těchto domluvených výsledků
- svatá aliance: spolupráce Ruska, Rakouska a Pruska vnášet do politiky různé křesťanské principy

Období restaurace a rovnováhy

Znaky

- obnova původních monarchií
- národní a národně-osvobozené hnutí, vymanění z nadvlády Turků, nezávislost portugalských a španělských kolonií
- průmyslová revoluce (už od 18. st. ve Velké Británii)
- modernizace státní správy
- snaha prosadit občanská práva (Rusko), proti absolutismu

Německý spolek

- bývalá SRŘ, Napoleon z něj udělal Rýnský spolek, potom Německý spolek
- už za napoleonských válek vzniká Německé národní hnutí, cíl: vytvořit jednotné Německo
- účastní se jich studenti a profesori univerzit

1817 slavnost ve Wartburgu k výročí vystoupení Martina Luthera (1517)

1819 Metternichovi se to vůbec nelíbí, pozval si do Karlových Varů zástupce německých států, vzniklo *Karlovarské usnesení*, vlastenecké spolky zrušeny, díky tomu mají německé univerzity omezeny akademické svobody, dány pod dozor

30. léta 19. st. první pokus o sjednocení Německa neúspěšný, takže se znovu snaží scházet ve spolku Mladé Německo

Apeninský poloostrov

- celý rozdrobený, sever drží Habsburkové, střed je papežský stát, na jihu vládou Bourboni (Království obojí Sicílie)
- vzniká hnutí *risorgimento* s cílem sjednotit Apeninský poloostrov, v jejich čele jsou *karbonáři* (aktivisté, kteří se scházeli mezi výrobci uhlí, v čele **Silvio Pellico**)

1820 POVSTÁNÍ V NEAPOLSKU (část Království obojí Sicílie), král přijal ústavu

1820 POVSTÁNÍ V SARDINSKÉM KRÁLOVSTVÍ

1821 Habsburkové okamžitě posílají intervenční armádu, povstání jsou potlačena, účastníci pochyťáni a vězněni

- vzniká spolek Mladá Itálie s cílem sjednotit Itálii a vyhnat cizí dynastie

Španělsko

- už za napoleonských válek boje španělských kolonií za nezávislost, potom obrovská finanční krize
- pokračování v absolutistickém způsobu vlády

1819 prodej Floridy za 5 milionů dolarů

1820 v čele revolucionářů liberální důstojníci Rafael del Riego

- vypracována ústava, král zajat, liberální vláda, volby do *kortesu* (parlamentu)

1823 francouzská intervenční armáda potlačuje zárodky povstání

Rusko

1825 Alexandr I. zemřel, nový car **Mikuláš I.**

- nové důstojnické požadavky: odstranění absolutismu (*samoděržaví*), ústava; inspirace ve Francii

14.12.1825 odmítli přísahat carovi věrnost → hovoříme o POVSTÁNÍ DĚKABRISTŮ, podpora však nebyla dostatečně široká → potrestání

Balkánský poloostrov

Srbsko

- Srbsko součástí Osmanské říše

1815-1817 DRUHÉ SRBSKÉ POVSTÁNÍ, v čele Miloš Obrenovič, úspěšné, získalo autonomii

(1829) *Drinopolský mír*, Osmané přiznávají srbskou autonomii

Řecko

1821 POVSTÁNÍ za nezávislost

- velmoci na straně Řeků (Rusko, VB, Francie), ale Metternich proti
- **Alexander a Demeterius Ypsilanti**, vůdce řeckého povstání, byli vězněni v Terezíně
- *Drinopolský mír*, kterým Osmané uznávají nezávislost Řecka, stává se z něj monarchie

1828 první řecký král **Otto I.**

1830 získávají autonomii i Moldavské a Valašské knížectví, zárodky budoucího Rumunska

- kolaps Osmanské říše

Latinská Amerika

- kolonie mají Španělé a Portugalci, začínají propukát boje za autonomii, využívají obsazení Španělska Napoleonem
- první fáze povstání za napoleonských válek, vůdce **Simon Bolívar**
- druhá fáze úspěšná, koloniemi zůstaly jen Portoriko a Kuba
- Portugalci ztrácí nadvládu nad Brazílií

Francie

1814 Ludvík XVIII., restaurace Bourbonů, konstituční monarchie

1824 do čela Francie bratr Ludvíka, Karel X., konzervativní, opírá se o monarchisty, absolutismus

25.-26.7.1830 *Ordonance ze Saint-Cloud*: omezení politických práv, cenzura, rozpuštění sněmovny → nespokojenost

26.7.1830 ČERVENCOVÁ REVOLUCE, k moci se dostávají liberálové, sepisují novou ústavu, Karel utíká do Anglie

- novým králem zvolený Ludvík Filip, Bourbon z orelánské větve, toto období se označuje jako Červencová monarchie, trvá až do roku 1848, dokud nevznikne republika, ekonomická prosperita

Belgie

- Vídeňským kongresem spojeno do Nizozemského království
- prosazuje centralismus (vláda z Nizozemí), kalvinismus, nizozemština na úkor francouzštiny

25.8.1830 červencová revoluce ve Francii inspirovala Belgičany, v Bruselu vypuklo POVSTÁNÍ s cílem odtrhnout se od Nizozemí, úspěch, Belgie se stává samostatným královstvím, prvním králem **Leopold I. Belgický**, jedna z nejliberálnějších ústav, společně s Anglií útočištěm politických emigrantů

Polsko

- součást Ruska, tzv. „Kongresovka“, díky Vídeňskému kongresu je připojena k Rusku personální unií
- nadvláda Rusů se jim nelíbí

1830 POVSTÁNÍ s cílem vybojování nezávislosti na Rusku, centrem je Varšava, vyhánějí ruské úředníky z Varšavy, svolali Sejm, sesadili Mikuláše I., šel jim pomáhat Karel Hynek Mácha, dopadlo velice špatně

1831 Poláci poraženi, dobytá Varšava, zrušena univerzita, zrušena autonomie, rozpuštěno polské vojsko, násilná rusifikace

1863 další neúspěšné povstání

Velká Británie

- od roku 1714 vládne Hannoverská dynastie

1838 za vlády Viktorie I. rozšíření tzv. *Hnutí chartistů*, tajné volby bez majetkového censu

1839 parlament zamítá

- Irové chtějí zrovnoprávnění katolíků s protestanty, odtrhnutí od Velké Británie chce hnutí Mladé Irsko, 1848 neúspěšná revoluce, ve 40. letech plíseň brambor, hladomor, emigrace

Revoluce v letech 1848-1849

- „jaro národů“, navzájem se od sebe inspirují a probíhá několik revolucí
- touhy po sjednocení, odstranění absolutismu či zrušení nevolnictví

Itálie

- Apeninský poloostrov je rozdrobený, sever drží Habsburkové, uprostřed papežský stát a na jihu Království obojí Sicílie drženo Bourbony
- Sardinské království: Sardinie a severozápadní část Pyrenejského poloostrova, hlavní cíl je vytvořit jednotný stát
- *risorgimento*: obnovení, vzkříšení
- dva hlavní proudy:
 - *liberálové*: stačilo by jim sjednocení do ústavní monarchie, budoucí král má pocházet se sardinského království
 - *revoluční demokraté*: Apeninský poloostrov se má sjednotit do demokratické republiky (členové organizace Mladá Itálie **Giuseppe Mazzini**, **Giuseppe Garibaldi**)

leden 1848 NEPOKOJE NA SICÍLIÍ A V NEAPOLSKU s cílem vyhnat Bourbony

březen 1848 POVSTÁNÍ za cílem sesadit Habsburky

- v čele snahy o sjednocení Sardinského království v čele se Savojskou dynastií král **Karel Albert** a šikovný politik hrabě **Camillo Benso di Cavour**
- (1848) BITVA U CUSTOZZY, prohrává Sardinské království proti Habsburkům (pod vedením maršála Radeckého)
- (1849) BITVA U NOVARRY, taky prohrává Sardinské království
 - pokusy o sjednocení neúspěšné, Karel Albert abdikuje a nastupuje jeho synovec **Viktor Emanuel II.**
 - radikálové se pokouší na různých místech Apeninského poloostrova vyhlásit republiku, ale neúspěšně, protože Habsburkové jsou v této době silní a na jejich straně je Francie, kde nyní vládne Napoleon III.
 - všechny pokusy neúspěšné, Itálie nesjednocena

Francie

- *Červencová monarchie*, král **Ludvík Filip**

1848 zemědělská a obchodní krise

- velkým problémem je vysoký majetkový census, o politice mohou rozhodovat jen ti nejbohatší, kterých je zoufale málo, společnost se tedy radikalizuje
- hlavním cílem revoluce je změna volebního práva a snížení majetkového censu

- s tímto cílem se konají shromáždění, která jsou spojena s pohoštěním: *bankety*
- únor 1848 král jeden z banketů zakázal → začínají demonstrace, staví se barikády, boje na barikádách, během těchto bojů stávající premiér podává demisi
- 25.2.1848 VYHLÁŠENA DRUHÁ REPUBLIKA, král prchá do Londýna, definitivně končí vláda dynastie Bourbonů
 - vznik prozatímní vlády, ta byla nesmírně pestrá, složení ze všech politických proudů, zrušení censury, právo na práci (národní dílny, kde mohou pracovat nezaměstnaní), zrušení otroctví v koloniích, zavedeno všeobecné volební právo
- květen 1848 VOLBY DO NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ, nedostala se však levice, začínají prosazovat změny, zrušení národních dílen → povstání a boje v Paříži = *červnové povstání*
- listopad 1848 nová ústava, jež počítá s posicí presidenta, který má značené pravomoce, volební období 4 roky, hledání vhodného kandidáta
 - prvním presidentem **Ludvík Bonaparte**, Napoleonův synovec, během napoleonských válek nizozemským králem
- prosinec 1851 posice presidenta prodloužena ze čtyř let na deset
- 2.12.1852 pomocí armády na sebe strhává moc a stává se císařem
 - konec druhé republiky, začátek druhého císařství, ze začátku vojensko-policejní diktatura, ale postupně se začíná rozvolňovat až do stavu jakési parlamentní monarchie = *bonapartismus*
- 1870 PRUSKO-FRANCOUZSKÁ VÁLKA, Francie poražena, Bonaparte zajat a sesazen, vyhlášena třetí republika, ta bude trvat až do roku 1940

Německo

- Německý spolek: jednotlivé země, Pruska a Rakouského císařství ty části, které dříve patřily do SŘŘ, chtějí se sjednotit
- březen 1848 POVSTÁNÍ V BERLÍNĚ (hlavní město Pruského království), pruský král donucen k ústupkům: změna ústavy, reformy, nová liberální vláda, tato vláda vyhlásila volby do celoněmeckého parlamentu v Heidelbergu, vytvořen celoněmecký prozatímní parlament, ten řeší, jakým způsobem se sjednotit
 - dva proudy
 - *radikální*: chtějí sjednotit do republiky
 - *umírnění*: stačí jim monarchie
 - dvě koncepce:
 - *koncepce maloněmecká*: sjednocení jen těchto států bez Habsburské monarchie, části Polska apod.
 - *koncepce velkoněmecká*: sjednocení i s Habsburskou monarchií
- květen 1848 zahájeno jednání ve Frankfurtu nad Mohanem
- červen 1849 vytvořena německá ústava a nová dočasná vláda, německé státy se sjednotí do monarchie, titul císaře nabídl tehdejšímu pruskému králi **Fridrichu Vilému IV.**, ten to nepřijal → propukají další revoluce, které byly postupně rozeznány, až byl nakonec rozeznán i sněm
 - všechny pokusy o sjednocení neúspěšné

Habsburská monarchie v době předbřeznové

- *doba předbřeznová* = doba před vládou **Františka I.** (II.), syn Leopolda II., tedy doby před rokem 1848
 - Habsburská monarchie velice národnostně pestrá: Němci, Češi, Poláci, Maďaři, Jugoslávci
 - zpátečnická politika, snaha nastolit absolutismus, opora o armádu a tajnou policii
 - František posledním císařem SŘŘ
- 1804 získává dědičný titul císař rakouský, král český a uherský
- *metternichovský absolutismus*, jehož symbolem je sám **Klemenc Lothar Metternich**
 - Rakouská monarchie v době Vídeňského kongresu prosazovala *kvietismus*, rovnováhu
- 1811 vydán *Všeobecný občanský zákoník*, zákoník moderní doby, základy právního moderního státu, politické ani občanské svobody nejsou
- 1811 státní bankrot: v rámci kontinentální blokády nedostatek surovin, vyšší daně → tisknou se peníze
- provázeno českým národním obrozením, doba průmyslové revoluce: zavádění parních strojů do výroby, střet německých a českých zájmů
- 1791 první průmyslová výstava v Klementinu
- František Josef Gerstner na českém území jako první zkonstruoval parní stroj
 - Josef Božek: parní kočár, první parolod' u nás
 - Josef Ressel: lodní šroub
 - bratřenci Veverkovi: ruchadlo (vylepšený pluh, nejen kypří, ale i obrací)
 - první koňská železnice: z Českých Budějovic do Linze, využívána k přepravě osob a soli
 - první parní železnice u nás z Vídně přes Moravu do Haliče (Polsko), odbočka do Brna v roce 1839
 - Brno získává přezdívku *moravský Manchester*

Ferdinand I. Dobrotivý

(1836) poslední král český

- slabomyslný, zpomalenější, ale ovládal pět jazyků a měl značné znalosti v botanice či technických oborech
- fyzicky slabý, epilepsie → není příliš schopen vlády, byla mu dána poručnická rada složená z Metternicha, jeho strýce arcivévody Ludvíka a hraběte Františka Antonína Kolovrata, rada je však nejednotná

Rakouské císařství v letech 1848-1849

- Ferdinand I. Dobrotivý, metternichovský absolutismus
- Habsburská monarchie národnostně pestrá

(13.) březen 1848 ve Vídni Ferdinand propustil Metternicha, slib ústavy, vešla v platnost oktrojovaná ústava, nebyl však o ní zájem, odmítnuta

- začínají se prosazovat jednotlivé národy v rámci monarchie

březen 1848 povstání v Pešti (generace maďarských básníků), cíl je odtrhnout se od Habsburské nadvlády

11.3.1848 SHROMÁŽDĚNÍ PRAŽANŮ ve Svatováclavských lázních, vytvoření Svatováclavského výboru, dohoda o vypracování petice s požadavky českého národa směrem k císaři, nakonec jich bylo vypracováno několik a jedna z nich byla poslána císaři

- požadavky: pevnější spojení zemí koruny české, aby české království mělo vlastní směr, zrovnoprávnění Čechů s Němci, v podstatě počátek formování českého politického programu
- duben 1848 Svatováclavský výbor přejmenován na Národní výbor, měl zastupovat české veřejné mínění, zejména zástupci české šlechty a měšťanstva
- 8.4.1848 Ferdinand I. vydává jako odpověď na tuto petici *Kabinetní list*, ve kterém slibuje splnění požadavků
- rozštěpení na dva proudy:
 - *liberálové* (Palacký), zrovnoprávnění češtiny s němčinou, větší spojení českých zemí, vlastní sněm
 - *radikálové* (Sabina), spíše obecné požadavky, aby se nižší vrstvy mohly podílet na politickém životě
 - oba proudy se shodují na *austroslavismu*: jakýsi jejich program, chtějí, aby monarchie byla federací, ve které by žily národy vedle sebe rovnoprávně a rovnocenně
 - *panslavismus*: společné zájmy Slovanů v monarchii, jejich cílem je dosáhnout austroslavismu
- 2.-12.6.1848 SLOVANSKÝ SJEZD: schválili *Manifest k národům evropským*, více nestihli, protože v Praze propuklo povstání, v manifestu požadují rovnost Slovanů v rámci Habsburské monarchie, jakousi federaci
- pražské povstání, které přerušilo sněm, trvalo asi týden, lidé z Koňského trhu (Václavského náměstí) narazili na císařskou armádu, tehdy byl jejím velitel **Alfred von Windischgrätz**, do bojů se zapojili studenti a intelektuálové
 - rozeznán slovanský sjezd, výbor rozpuštěn, pražské povstání poraženo
- květen 1848 REVOLUCE VE VÍDNI, císař utíká do Innsbrucku
- 22.7.1848 svolán ÚSTAVODÁRNÝ ŘÍŠSKÝ SNĚM, cíl: vypracovat ústavu pro monarchii, každý z národů má své zástupce, zrušeno poddanství a robota
- 7.9.1848 císař schvaluje zrušení poddanství za náhradu
- říjen 1848 revoluce ve Vídni potlačena generálem Windischgrätzem, císař utíká do Olomouce, vzniká nová vláda
- ústavodárný sněm přenesen do Kroměříže, kde pokračují jednání
- 2.12.1848 císař Ferdinand I. abdikuje ve prospěch svého synovce Františka Josefa I., který nastupuje jako osmáctiletý, záhy je ukončeno i jednání ústavodárného sněmu
- (1849) tajně připravované povstání radikálů v Praze – májové spiknutí – bylo potlačeno
- březen 1849 nová oktrojovaná tzv. *Stadionova* ústava, o dva roky byl *Silvestrovskými patenty* obnoven absolutismus, tomu se pak říká *bachovský absolutismus*